

Νεοφιλελεύθερες συνθήκες εργασίας κάτω από την χρυσόσκονη της φιλανθρωπίας



του **Νίκου Μανάβη**

Το 2015 τέθηκε σε εφαρμογή ένα πείραμα, από την Ελληνική κυβέρνηση και την Ευρωπαϊκή Ένωση, το κράτος (εθνικό και υπερεθνικό) αρνήθηκε να προσφέρει τις στοιχειώδεις φροντίδες που οφείλει σε κάθε πρόσφυγα (περίθαλψη, σίτιση, στέγαση κλπ). Αρχικά στην Λέσβο και στην συνέχεια σε όλη την Ελλάδα, το «κοινωνικό κράτος» αδρανοποιείται, δεν κάνει απολύτως τίποτα για την περίθαλψη των προσφύγων που φθάνουν στην χώρα. Το ρόλο του «κοινωνικού κράτους» αναλαμβάνουν διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις οι οποίες χρηματοδοτούνται αδρά από την Ελληνική κυβέρνηση και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι συνέπειες αυτής της επιλογής συζητήθηκαν στην εκδήλωση που διοργάνωσε η Εργατική Λέσχη Λέσβου με τίτλο «ΜΚΟ, δούρειος ίππος για τις εργασιακές σχέσεις», στην Μυτιλήνη το Σάββατο 4 Ιουνίου. Κατά την διάρκεια της εκδήλωσης εργαζόμενοι σε ΜΚΟ στο νησί μετέφεραν τις εμπειρίες τους για τις συνθήκες εργασίας που αντιμετωπίζουν στην ιδιότυπη φυλακή της Μόριας, τον καταυλισμό του Καρά Τεπέ και σε άλλες σημεία του νησιού που λειτουργούν ΜΚΟ στο νησί.

Το νέο μοντέλο του κοινωνικού κράτους

Η σημαντικότερη επίπτωση από την υποκατάσταση του κράτους από τις ΜΚΟ συνίσταται στο γεγονός ότι οι όποιες υπηρεσίες προσφέρονται δεν αφορούν όλους τους πρόσφυγες. Μια από τις βασικές λειτουργίες του κράτους, όπως το είχαμε γνωρίσει τις προηγούμενες δεκαετίες στην Δυτική Ευρώπη, ήταν η καθολική υποχρέωση παροχής των υπηρεσιών. Η υποκατάσταση του κοινωνικού κράτους από τις ΜΚΟ έχει ως πρώτη συνέπεια οι ΜΚΟ να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε μια ομάδα προσφύγων μικρή ή μεγάλη, ποτέ όμως δεν καλύπτουν το σύνολο των προσφύγων. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά το μήνα Μάη στη φυλακή προσφύγων της Μόριας κρατούνταν πάνω από 300 ανήλικοι πρόσφυγες όλων των ηλικιών. Περίπου 150 από αυτούς βρίσκονταν σε χώρο που είχαν φροντίδα από ΜΚΟ, οι υπόλοιποι βρίσκονταν σε χώρο που είχε πρόσβαση μόνο η Αστυνομία. Στην ουσία για την δεύτερη ομάδα των ανηλίκων δεν υπήρχε απολύτως καμία μέριμνα.

Συνολικά το κράτος παρεμβαίνει – άμεσα – στην λειτουργία των λεγόμενων κέντρων κράτησης (όπως η Μόρια) και των καταυλισμών προσφύγων, με τους κατασταλτικούς μηχανισμούς του. Παράλληλα διατηρεί την υψηλή εποπτεία σε όλες αυτές τις δομές, δια μέσου της χρηματοδότησης των ΜΚΟ και του ελέγχου των δράσεων τους.

Στην ουσία η δράση των ΜΚΟ είναι το χρήσιμο άλλοθι για το κράτος, εθνικό και υπερεθνικό, που ενάμιση χρόνο μετά το ξέσπασμα της προσφυγικής κρίσης στην Ελλάδα διατείνεται ότι δεν μπορεί να καλύψει τις βασικές βιοτικές ανάγκες που έχουν οι πρόσφυγες. Την ίδια στιγμή βέβαια έχει τεράστιες δαπάνες για να περιπολούν τα πλοία του ΝΑΤΟ ανάμεσα στα νησιά του Αιγαίου, για να εγκαταστήσει πολυπληθείς δυνάμεις της Frontex στα Ελληνικά νησιά και της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Ασύλου.

Εργασιακές σχέσεις τύπου ΜΚΟ

Οι εργαζόμενοι στις ΜΚΟ που μίλησαν στην εκδήλωση της Εργατικής Λέσχης Λέσβου ανέφεραν ότι σε

όλες τις περιπτώσεις τηρείται το ωράριο εργασίας και οι εργαζόμενοι είναι ασφαλισμένοι. Πρέπει να σημειωθεί ότι στο νησί κυριαρχεί η μαύρη - ανασφάλιστη εργασία στις τοπικές επιχειρήσεις αλλά και στα υποκαταστήματα μεγάλων ομίλων πανελλαδικής εμβέλειας (π.χ. σούπερ μάρκετ). Επίσης κυρίαρχο φαινόμενο είναι η υπερωριακή απασχόληση χωρίς αμοιβή με την απειλή της απόλυσης. Η πλήρης ασφάλιση και η τήρηση του ωραρίου σπανίζουν στην Λέσβο. Ορισμένες οργανώσεις καθυστερούν την πληρωμή των εργαζομένων τους ως και δύο εβδομάδες.

Παρ' όλα αυτά υπάρχουν περιπτώσεις συγκεκαλυμμένης μαύρης εργασίας. Συγκεκριμένα εργαζόμενοι συμφώνησαν να εκπαιδευτούν πέντε ημέρες πριν προσληφθούν από ΜΚΟ. Τελικά η πρόσληψη τους έγινε μετά από πέντε εβδομάδες. Στο διάστημα των πέντε εβδομάδων, μετά την εκπαίδευσή τους, συνέχισαν να εργάζονται χωρίς αμοιβή. Η δικαιολογία που προβλήθηκε στους εργαζόμενους ήταν ότι καθυστέρησε να εγκριθεί το πρόγραμμα με το οποίο θα προσλαμβάνονταν.

Οι συμβάσεις εργασίας που υπογράφουν οι εργαζόμενοι στις ΜΚΟ έχει διάρκεια από ένα ως πέντε μήνες. Οι περισσότερες συμβάσεις έχουν διάρκεια τριών μηνών. Επειδή είναι συμβάσεις ορισμένου χρόνου, με την λήξη τους, οι εργαζόμενοι δεν δικαιούνται αποζημίωσης σε περίπτωση μη ανανέωσης της σύμβασης. Ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις έχει παρατηρηθεί ότι εργαζόμενοι έχασαν την εργασία τους επειδή δεν ανανεώθηκε η σύμβαση τους. Στην θέση των εργαζομένων που απομακρύνθηκαν προσλήφθηκε άλλος εργαζόμενος. Δηλαδή έχουμε το φαινόμενο της συγκαλυμμένης νόμιμης απόλυσης.

Άλλο ένα χαρακτηριστικό των εργασιακών σχέσεων που καθιέρωσαν οι ΜΚΟ είναι οι πολλές και διαφορετικές αμοιβές για το ίδιο αντικείμενο εργασίας και τις ίδιες ώρες εργασίας. Εργαζόμενος σε μία ΜΚΟ πληρώνεται 550 ευρώ για να μοιράζει φαγητό στους πρόσφυγες, άλλος εργαζόμενος σε άλλη ΜΚΟ μπορεί να αμείβεται με 650 ευρώ το μήνα.

Η μεγάλη πλειοψηφία των εργαζομένων αμείβεται με μισθούς κάτω των 850 ευρώ. Υψηλές αμοιβές, ακόμη και πάνω από 2.000 ευρώ, το μήνα υπάρχουν μόνο για ανώτερα επιτελικά στελέχη. Η αλήθεια είναι ότι την πρώτη περίοδο εμφάνισης των ΜΚΟ στην Λέσβο (δηλαδή το δεύτερο εξάμηνο του 2015) οι αμοιβές που προσφέρονταν ήταν πολύ μεγαλύτερες. Ξεκινούσαν από τα 750 ευρώ και έφθαναν ως τα 1.000 ευρώ για σημαντικό αριθμό εργαζομένων.

Οι απολύσεις των εργαζομένων γίνονται με έμμεσο τρόπο. Συγκεκριμένα εργαζόμενοι που έχουν προσληφθεί για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην περιοχή της Μυτιλήνης, κατά την διάρκεια της σύμβασης τους, καλούνται να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε άλλη περιοχή του νησιού, το Μόλυβο ή το Μανταμάδο που απέχουν από την Μυτιλήνη ως και 60 χιλιόμετρα. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι εργαζόμενοι κλήθηκαν να προσφέρουν την εργασία τους σε άλλες περιοχές της χώρας (π.χ. στην Ειδομένη). Στις περιπτώσεις αυτές οι ΜΚΟ ισχυρίζονται ότι η σύμβαση λήγει με ευθύνη του εργαζόμενου.

Καμία ΜΚΟ δεν αναγνωρίζει στους εργαζόμενους προϋπηρεσία, ειδίκευση που αποδεικνύεται με πτυχίο στοιχεία που δικαιολογούν πρόσθετη αμοιβή. Το ίδιο ισχύει και για τους εργαζόμενους που έχουν παιδιά.

Δειλά βήματα συνδικαλιστικής δράσης

Το συμπέρασμα στην εκδήλωση της Εργατικής Λέσχης Λέσβου ήταν πως οι ΜΚΟ, που υποτίθεται ότι έχουν ως στόχο την προσφορά στις πιο αδύναμες κοινωνικές ομάδες, χρησιμοποιούν το σύνολο των αντεργατικών νομικών ρυθμίσεων που θεσπίστηκαν στην χώρα από το 2010 και μετά.

Επίσης είναι εντυπωσιακό πως κανένας από τους εργαζόμενους που μίλησαν στην εκδήλωση δεν είχε δει να γίνεται έλεγχος στις ΜΚΟ από την επιθεώρηση εργασίας. Καμία παρέμβαση δεν έχει γίνει κι από το Παλεσβιακό Εργατοϋπαλληλικό Κέντρο (ΠΕΚ) για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των εργαζομένων στις περίπου 40 ΜΚΟ που λειτουργούν στην Λέσβο αυτή την περίοδο. Ή τουλάχιστον οι εργαζόμενοι δεν γνώριζαν κάποια παρέμβαση από το ΠΕΚ.

Η συζήτηση που οργάνωσε η Λέσχη είχε ως στόχο να ενισχύσει τις πρώτες, δειλές προσπάθειες, ανάπτυξης συνδικαλιστικής δράσεις από τους εργαζομένους. Οι εργαζόμενοι στις ΜΚΟ που λειτουργούν στο νησί είναι πολλές εκατοντάδες, χωρίς να είναι γνωστός ο ακριβής αριθμός τους.